

Uwarunkowania prawno-gospodarcze rozwoju handlu między Polską i Włochami

Conditions of legal and economic development of trade between Poland and Italy

Ewelina Markowska, Daria Markowska, Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu

STRESZCZENIE

Obecnie handel kwalifikuje się do jednych z najistotniejszych działów gospodarki. We współczesnej gospodarce światowej uważany jest za kluczowy czynnik wzrostu gospodarczego kraju. Stanowi tym samym istotny czynnik rozwoju również polskiej gospodarki. Celem niniejszej publikacji jest ukazanie uwarunkowań rozwoju handlu Polski z Włochami. Przedstawiono w artykule podstawy prawne handlu obu omawianych krajów, jak również dokonano analizy porównawczej potencjału gospodarczego Polski oraz Włoch. Dodatkowo scharakteryzowano konkurencyjność międzynarodową Polski i Włoch oraz pozycję badanych krajów w handlu światowym.

Słowa kluczowe: handel, gospodarka międzynarodowa, Polska, Włochy.

Currently, trade qualifies as one of the most important sectors of economy. In the modern global economy, it is considered to be a key factor in the economic growth of the country. It is thus an important factor in the development of the Polish economy. The aim of this paper is to show the conditions for the development of Polish trade with Italy. The paper presents the legal basis for trade in both these countries as well as a comparative analysis of the economic potential of Polish and Italian. In addition, we characterized the international competitiveness of Poland and Italy as well as the position of the surveyed countries in world trade.

Keywords: trade, international economy, Poland, Italy.

ABSTRACT

Wstęp

Współpraca Polski oraz Włoch na przestrzeni ostatnich kilkudziesięciu lat uległa istotnym przeobrażeniom. Inaczej wyglądały uregulowania prawne w latach 80. oraz 90. XX wieku, a inaczej po 2004 roku. Do roku 2004 obowiązywały dwustronne umowy pomiędzy krajami, do których zalicza się (<http://isip.sejm.gov.pl> 2016):

- umowę z roku 1985 zawartą pomiędzy rządem PRL i rządem Republiki Włoskiej w sprawie unikania podwójnego opodatkowania w zakresie podatków od dochodu i zapobiegania uchylaniu się od opodatkowania;
- umowę między rządem PRL i rządem RW w sprawie popierania i ochrony inwestycji z roku 1989;
- memorandum o współpracy na rzecz małych i średnich przedsiębiorstw, podpisane w grudniu 1999 roku przez Ministra Przemysłu, Handlu i Rzemiosła RW i Ministra Gospodarki RP.

Umowa między rządem PRL i rządem Republiki Włoskiej w sprawie unikania podwójnego opodatkowania w zakresie podatków od dochodu i zapobiegania uchylaniu się od opodatkowania z roku 1985 dotyczyła – niezależnie od sposobu poboru – podatków od dochodów, które pobiera się na rzecz każdego z omawianych krajów bądź jego jednostek politycznych i administracyjnych lub władzy lokalnej¹. Ponadto umowa ta miała również zastosowanie do wszyst-

¹ Za podatki od dochodu, według umowy, traktuje się wszelkie podatki, które pobiera się od całego dochodu bądź od części dochodu, włączając jednocześnie podatki od zysku z przeniesieniem tytułu własności majątku ruchomego bądź nieruchomości, a także podatki od przyrostu majątku. Do podatków, których dotyczyła umowa zawarta między Polską i Włochami, kwalifikował się w Polsce podatek dochodowy, podatek od wynagrodzeń,

kich podatków tego samego lub zasadniczo podobnego rodzaju, które po podpisaniu umowy między Polską i Włochami były wprowadzone przez każde państwo obok lub zamiast istniejących podatków wyszczególnionych powyżej. Właściwe władze Polski oraz Włoch informowały się wzajemnie o wszystkich istotnych zmianach, jakie zaszły w ich ustawodawstwach podatkowych (Artykuł 2 Umowy między rządem PRL a rządem Republiki Włoskiej w sprawie unikania podwójnego opodatkowania w zakresie podatków od dochodu i zapobiegania uchylaniu się od opodatkowania z 1985 roku, Dz.U. z 1989 roku nr 62, poz. 364). Umowa zawarta pomiędzy rządem PRL i rządem Republiki Włoskiej w sprawie popierania i ochrony inwestycji została podpisana w dniu 10 maja 1989 roku. Na jej podstawie oba kraje zobowiązały się dążyć do stworzenia korzystnych warunków dla szerszej współpracy gospodarczej. Współpraca ta miała dotyczyć przede wszystkim dziedziny inwestycji kapitałowych dokonywanych poprzez inwestorów jednego kraju na terytorium drugiego. Ponadto państwa te popierały fakt, iż wzajemna ochrona tych inwestycji wpłynie pozytywnie na pobudzenie przedsiębiorczości, a także przyczyni się do rozwoju stosunków gospodarczych obu krajów (Artykuł 2 Umowy między rządem PRL a rządem RW w sprawie popierania i ochrony inwestycji z 1989 roku). Memorandum o współpracy na rzecz małych i średnich przedsiębiorstw, podpisane w grudniu 1999 roku przez Ministra Przemysłu, Handlu i Rzemiosła RW i Ministra Gospodarki RP, dotyczyło przede wszystkim rozwoju małych oraz średnich przedsiębiorstw, rozwoju polityki regionalnej, wsparcia promocji nowoczesnych technologii w przedsiębiorstwach, podatek wyrównawczy oraz podatek rolny. Z kolei w przypadku Włoch był to podatek dochodowy od osób fizycznych (wł. *l'imposta sul reddito delle persone fisiche*), podatek dochodowy od osób prawnych (wł. *l'imposta sul reddito delle persone giuridiche*) oraz lokalny podatek dochodowy (wł. *l'imposta locale sui redditi*).

badań i innowacji na rzecz podmiotów gospodarczych oraz finansowego wsparcia przedsiębiorczości (www.parp.gov.pl 2016). Z dniem wejścia Polski do Unii Europejskiej powyższe umowy przestały obowiązywać. Po wejściu w życie Traktatu Akcesyjnego podpisanego w Atenach 16 kwietnia 2003 roku, a zatem po 1 maja 2004 roku, stała się ona członkiem UE, a w konsekwencji także unii celnej w ramach UE, co miało istotny wpływ na warunki prawne handlu Polski z Włochami. Państwa należące do unii celnej, w tym przypadku Polska i Włochy, zrezygnowały ze stosowania ceł wzajemnych oraz innych para- i pozataryfowych ograniczeń w handlu wzajemnym. Ponadto uczestnictwo Polski i Włoch w unii celnej skutkuje stosowaniem przez nie wobec reszty świata takich samych stawek celnych pobieranych od towarów oraz prowadzeniem wspólnej, jednolitej dla całej UE polityki handlowej (http://europa.eu/pol/pdf/flipbook/pl/customs_pl.pdf 2016).

Analiza porównawcza potencjału gospodarczego Polski i Włoch

Zgodnie z obowiązującą Konstytucją, Polska jest państwem socjalnym, niemniej prezentowany zarys koncepcji społecznej gospodarki rynkowej nie był dotychczas prostym odzwierciedleniem istniejącej praktyki gospodarczej. W myśl koncepcji społecznej gospodarki rynkowej, polityka gospodarcza winna tworzyć z polityką socjalną spójną całość, która dodatkowo powinna być istotnym instrumentarium rozwoju gospodarczego (http://europa.eu/pol/pdf/flipbook/pl/customs_pl.pdf 2016). Polityka zagraniczna Polski opiera się na zasadach liberalnej ekonomii. W sferze handlu zagranicznego oraz międzynarodowych przepływu czynników produkcji największą uwagę poświęca się kontynuowaniu procesu liberalizacji szeroko pojętej wymiany zagranicznej oraz pogłębianiu procesu integracji gospodarczej z Unią Europejską. Włochy, po zakończeniu II wojny światowej, wykonały znaczący gospodarczy skok. W 1951 roku dochód na osobę stanowił jedynie 36% dochodu przeciętnego Amerykanina, a prawie połowa Włochów zatrudniona była w rolnictwie. Na przestrzeni ostatniego półwiecza Włosi dokonali dużych zmian w gospodarce. Z upływem czasu nastąpiła migracja ludności z biednego Południa do wysoko uprzemysłowionej Północy. Inwestowano przede wszystkim w edukację, kulturę, nowe technologie oraz w infrastrukturę, która dziś należy do najlepszych na świecie (<http://www.kierunekwlochy.pl/wlochy-trzecia-gospodarka-europy> 2016). W 2011 roku Produkt Krajowy Brutto (dalej PKB) Włoch wyniósł 2,246 biliona dolarów, co czyni Włochy siódmą największą gospodarką świata. Według rankingu prestiżowego „The Economist” Włochy zajmują ósme miejsce na świecie pod względem jakości życia mieszkańców. Natomiast włoska służba zdrowia pod względem jakości oceniana jest jako druga w Europie. We Włoszech, podobnie jak w Polsce, występuje wiele bogactw naturalnych. W XX wieku wydobywano między innym węgiel. Obecnie kopalnie są zamykane. Po II wojnie światowej we Włoszech odkryto duże złoża ropy naftowej, a także gazu ziemnego. Ropa wydobywana jest głównie na Sycylii. Wiele bogactw naturalnych występuje także na Sardynii. Między innymi występują rudy żelaza, miedzi, cynku, ołowiu oraz siarki. Ma to olbrzymie znaczenie dla przemysłu chemicznego. Włochy słynną są także z materiałów używanych w budownictwie. Wydobywa się tu kamienie, żwiry oraz piaski dla szeroko rozwiniętego przemysłu ceramicznego. Słynne są niezwykle drogie włoskie mar-

mury wydobywane w Alpach i Apeninach w środkowych Włoszech. Duże znaczenie we włoskim systemie energetycznym mają elektrownie wodne. Zaspokajają one 15 procent krajowego zużycia energii. Z uwagi na przemysł samochodowy, stoczniowy oraz maszynowy, we Włoszech bardzo dobrze rozwinięte jest hutnictwo. Główne huty zlokalizowane są przede wszystkim w miastach portowych z uwagi na łatwość dostawy surowców. Największe huty usytuowane są w Genui, Neapolu i Tarencie (<http://www.kierunekwlochy.pl/wlochy-trzecia-gospodarka-europy> 2016). We Włoszech bardzo dobrze rozwinięty jest przemysł, w szczególności samochodowy, stoczniowy oraz maszynowy. Na północy zlokalizowane są fabryki maszyn oraz sprzętu AGD (Candy, Indesit, Ariston), a także fabryki zbrojeniowe, w których produkuje się śmigłowce wojskowe, wozy opancerzone, elektroniczne systemy obronne, jak również ciężkie rakiety. W przypadku przemysłu samochodowego produkowane są zarówno auta osobowe, sportowe (marki: Fiat, Alfa Romeo, Ferrari, Lancia, Maserati, Lamborghini), jak również ciężarowe oraz autobusy (Iveco). Główne centra projektowe, a także fabryki znajdują się na północy kraju – Turynie, Bolonii, Mediolanie, Genui, ale również w Rzymie, Florencji oraz okolicach Neapolu. W pobliżu Turynu produkowane są małe samoloty, a w wielu miastach portowych znajdują się bardzo dobrze prosperujące stocznie. Produkują one ekskluzywne, duże statki pasażerskie, kontenerowe, jak również liczne małe jachty oraz żaglówki (<http://www.kierunekwlochy.pl/wlochy-trzecia-gospodarka-europy> 2016). Słynne na cały świat są włoskie marki odzieżowe, jak Versace, Valentino, Fendi, Gucci, Prada, Cavalli, Sergio Rossi, Dolce&Gabbana, Benetton, Armani. Przemysł modowy zlokalizowany jest głównie w Mediolanie, lecz także w mniejszych miejscowościach: Lombardii, Piemontu, Veneto i Lazio. Włochy są ponadto największym producentem obuwia w Europie. Buty powstają bardzo często w małych oraz średnich firmach, które są rozproszone po całym kraju. Bardzo istotną gałęzią włoskiego przemysłu jest branża spożywcza. Związane jest to z wielowiekową tradycją, a także licznymi zastrzeżonymi markami produktów regionalnych z Włoch. Przetwórstwo żywności jest jedną z nielicznych gałęzi przemysłu, która jest równomiernie rozłożona po całym kraju. Ze względu na uwarunkowania kulturowe oraz geograficzne, włoskie rolnictwo ma dogodne warunki rozwoju. Włosi eksportują na cały świat przede wszystkim makarony (Barilla), oliwę z oliwek (Monini), sery (Parmezan, Peccorino, Mozzarella), wina (z każdego regionu Włoch, ale przede wszystkim z Toskanii, Abruzji, Piemontu, Veneto, Lombardii) i siodły (Ferrerro). Dodatkowo Włochy eksportują także duże ilości warzyw oraz owoców. W hodowlach w całym kraju znajduje się 8 mln owiec oraz 17 mln trzody i bydła. Duże znacznie ma także połów ryb i owoców morza. Włoskie rolnictwo jest bardzo wysoko zmechanizowane, wydajne i konkurencyjne w porównaniu z innymi krajami (<http://www.kierunekwlochy.pl/wlochy-trzecia-gospodarka-europy> 2016). Największą część PKB Włoch generują usługi. Najważniejsze gałęzie usług to: turystyka, handel, bankowość i finanse, transport, komunikacja oraz gastronomia. Turystyka generuje aż 12% PKB kraju, co jest wynikiem rzadko spotykanym. Duże znacznie turystyczne Włochy zawdzięczają geograficznemu położeniu, historii oraz kulturze. Włochy są piątym krajem na świecie pod względem liczby przybywających turystów. W celu zobrazowania struktury gospodarki Polski oraz Włoch w tabeli 1 przedstawiono strukturę generowania PKB w podziale na trzy sektory: rolnictwo, przemysł oraz usługi w obu krajach.

Tabela 1. Struktura gospodarcza Polski oraz Włoch w 2015 roku (w %)

Wyszczególnienie	Polska	Włochy
Rolnictwo	4,0	2,0
Przemysł	33,3	24,4
Usługi	62,7	73,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2012.html> [12.12.2016].

Na podstawie danych zawartych w tabeli 1 należy zauważyć, że zarówno we Włoszech, jak i Polsce największą część PKB generują usługi. W Polsce generują one 62,7% PKB, z kolei we Włoszech aż 73,5%. W przeciwieństwie do Włoch, w Polsce dwukrotnie większą część w PKB generuje rolnictwo. W Polsce przemysł generuje 33,3% PKB, z kolei w przypadku Włoch – 24,4%. Warto dodać, że struktura sektorowa polskiej gospodarki ulega systematycznym przekształceniom. W strukturze tworzenia PKB w Polsce zmniejsza się udział sektora rolnictwa, a także sektora przemysłu, zaś wzrasta udział sektora usług, a przede wszystkim usług rynkowych. Sektorowa struktura tworzenia PKB polskiej gospodarki stopniowo upodabnia się więc do struktur krajów wysoko rozwiniętych gospodarczo, w tym Włoch (Miształ, Młynarzewska-Borowiec, Siek 2011). Gospodarki Polski oraz Włoch są zdecydowanie zróżnicowane pod względem liczby ludności, gęstości zaludnienia, a także z punktu widzenia absolutnych oraz względnych rozmiarów PKB. W tabeli 2 zaprezentowano podstawowe informacje dotyczące Polski oraz Włoch w 2015 roku.

Na podstawie danych zawartych w tabeli 2 należy zauważyć, że pod względem powierzchni Polska jest stosunkowo podobna do Włoch. Z kolei Włochy charakteryzują się znacznie wyższą liczbą ludności. W Polsce liczba ludności wynosi 38,5 mln, natomiast we Włoszech aż 61,7 mln. W konsekwencji we Włoszech gęstość zaludnienia wynosi 199 osób na kilometr kwadratowy, z kolei w Polsce na jeden kilometr kwadratowy przypadają 123 osoby.

Tabela 2. Podstawowe dane społeczno-gospodarcze Polski oraz Włoch w 2015 roku

Wyszczególnienie	Polska	Włochy
Powierzchnia (km ²)	312 679	301 230
Liczba ludności (mln)	38,5	61,7
Zaludnienie (os/km ²)	123	199
Jednostka monetarna	PLN	Euro
PKB w mld USD	534,6	2 071,31
PKB na 1 mieszkańca w USD	23 273	34 103

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.euro-dane.com.pl [15.12.2016].

Włochy należą do strefy euro. W Polsce, pomimo wejścia do Unii Europejskiej, nadal obowiązuje złoty. Polska ma w planach wprowadzić euro, aczkolwiek data ta nie jest dokładnie znana. Wartość PKB w 2015 roku w Polsce wynosiła 487,6 mld USD, z kolei we Włoszech była ona ponad czterokrotnie wyższa, co świadczy o istotnej różnicy w poziomie rozwoju gospodarczego obu krajów. Włochy znacząco wyprzedzają Polskę także pod względem poziomu PKB *per capita*. We Włoszech w 2015 roku PKB na jednego mieszkańca był prawie trzykrotnie wyższy niż w Polsce, co świadczy o znacznie wyższym poziomie zamożności społeczeństwa włoskiego. Prowadzone polityki gospodarcze w Polsce oraz we Włoszech znajdowały swoje odzwierciedlenie w zmianach wartości podstawowych kategorii ekonomicznych obu państw. Analiza pojedynczych wskaźników makroekonomicznych nie daje pełnego obrazu stanu gospodarek, a ponadto utrudnia ocenę zmian sytuacji gospodarczej w czasie. Efektywniejszym sposobem analizy jest jednoczesne spojrzenie na kilka głównych mierników gospodarczych analizowanych krajów w okresie od 2000 do 2015 roku, co ilustruje tabela 3.

Tabela 3. Podstawowe kategorie makroekonomiczne w Polsce i we Włoszech w latach 2000-2015 (w %)

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Polska																
Tempo wzrostu PKB	4,2	1,2	1,4	3,9	5,3	3,6	6,2	6,8	5,1	1,6	3,8	4,0	2,0	1,2	2,2	2,9
Stopa bezrobocia	16,0	17,3	19,4	19,8	19,9	17,9	13,9	9,6	7,1	8,1	9,7	9,7	10,1	10,6	9,9	9,5
Stopa inflacji	10,2	5,3	1,9	0,7	3,6	2,2	1,3	2,6	4,2	4,0	2,7	3,9	3,7	0,8	0,1	0,2
Saldo obrotów bieżących do PKB	-6,0	-3,1	-2,8	-2,5	-5,3	-2,4	-3,8	-6,2	-6,6	-3,0	-3,9	-5,1	-5,0	-3,7	-1,3	-1,4
Dług publiczny do PKB	39,6	36,8	37,6	42,2	47,1	45,7	47,1	47,7	45,0	47,1	50,9	54,9	56,2	55,6	57,0	57,0
Włochy																
Tempo wzrostu PKB	3,7	1,8	0,5	0,0	1,5	0,7	2,0	1,5	-1,3	-5,2	1,3	1,6	-2,9	-2,3	-0,5	-0,7
Stopa bezrobocia	10,5	9,3	8,6	8,4	8,0	7,7	6,8	6,1	6,7	7,8	8,4	8,4	10,7	11,9	12,6	12,9
Stopa inflacji	2,3	2,6	2,8	2,8	2,3	2,2	2,2	2,0	3,5	0,8	1,6	2,9	3,3	1,3	0,2	0,2
Saldo obrotów bieżących do PKB	-0,5	-0,1	-0,4	-0,8	-0,3	-0,9	-1,5	-1,3	-2,9	-1,9	-3,4	-3,0	-0,3	-0,1	1,0	1,0
Dług publiczny do PKB	113,7	109,2	108,8	105,7	104,4	103,9	105,9	106,6	103,6	106,1	116,4	119,3	120,7	127,0	128,5	130,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i www.europa.eu.pl [19.12.2016].

Z danych ujętych w tabeli 3 wynika, że w latach 2000-2015 gospodarka Włoch wykazywała tendencję do pogarszania się podstawowych wskaźników makroekonomicznych. Przejawiało się to m.in. wzrostem stopy inflacji, stopy bezrobocia oraz rozmiarów długu publicznego. Polsce w tym samym okresie odnotowywano znacznie wyższy wzrost PKB niż we Włoszech. Najwyższe tempo wzrostu PKB Polski odnotowano w 2007 roku, które wyniosło 6,79%. Polska, jako jeden z nielicznych krajów Europy, nie zanotowała spadku PKB w okresie 2000-2015. We Włoszech tempo wzrostu PKB w badanym okresie wahało się w granicach od około -5% do 3,5%, a począwszy od 2008 rozpoczęło się spowolnienie gospodarcze, związane kryzysem gospodarczym, które trwa do dnia dzisiejszego. Poziom inflacji w Polsce był raczej stabilny. Jedynie w roku 2000 inflacja wyniosła 10,2%. Rok później spadła o połowę do poziomu 5,3%.

W pozostałych latach wzrost cen wynosił od 0,7% do 4,2% rocznie. Warto dodać, że inflacja w Polsce jest pod kontrolą NBP oraz Rady Polityki Pieniężnej. W przypadku Włoch poziom cen kształtował się również na stabilnym poziomie. Inflacja w latach 2000-2007 oscylowała w granicach 2-2,8%. W roku 2008 stopa inflacji wzrosła do 3,5%. W kolejnych latach poziom inflacji systematycznie spadał. W roku 2015 wyniósł on 0,2%. Inflacja we Włoszech, podobnie jak w innych krajach strefy euro, jest zależna od polityki Europejskiego Banku Centralnego. Bezrobocie w Polsce jest nadal jednym z największych wyzwań polityki gospodarczej. Mimo dużej migracji zarobkowej, a także wielu lat przemian gospodarczych, Polsce nie udało się utrzymać poziomu bezrobocia w przedziale 6-8%. W latach 2000-2006 poziom bezrobocia oscylował w granicach 13,9-19,1%. W kolejnych latach sytuacja nieco się poprawiła. Od 2007 roku poziom bezrobocia systematycznie spadał. Od 2009 roku bezrobocie w Polsce ponownie zaczęło wzrastać do poziomu 10,6% w roku 2013. W przypadku Włoch w roku 2000 bezrobocie wynosiło 10,5%. Gospodarka rozwijała się i Włochy w kolejnych latach odnotowywały coraz niższy wskaźnik bezrobocia. W roku 2007 we Włoszech bezrobocie wyniosło zaledwie 6,1%. Od roku 2008 bezrobocie we Włoszech zaczęło wzrastać. W roku 2015 bezrobocie wynosiło już 13,2%. Saldo obrotów bieżących jest łączną miarą rozliczeń gospodarki danego kraju z zagranicą. W przypadku Polski w latach 2000-2015 saldo obrotów bieżących do PKB było ujemne i wahało się w granicach od -6,6% do -1,3% PKB. Utrzymujący się deficyt obrotów bieżących do PKB oznacza, że państwo dokonało zakupu danych towarów i usług na kredyt u innych państw.

W latach 2000-2013 saldo obrotów bieżących do PKB Włoch, podobnie jak w Polsce, było ujemne i wahało się w granicach od -3,4% do -0,1% PKB. W roku 2015 saldo obrotów bieżących w relacji do PKB było dodatnie i wyniosło 1%. Według unijnego kryterium relacji długu publicznego do PKB nie powinna ona przekroczyć 60%. W przypadku Polski kryterium to jest spełnione. W latach 2000-2015 relacja długu publicznego do PKB wahała się w granicach od 36,8% do 57%. We Włoszech relacja długu publicznego do PKB znacznie przekraczała unijne kryterium i kształtowała się w latach 2000-2015 w granicach od 103,9% do 130,2%. Można zatem stwierdzić, że Włochy, w przeciwieństwie do Polski, borykają się z poważnym problemem finansów publicznych.

Konkurencyjność międzynarodowa Polski i Włoch

Jednym ze sposobów pomiaru międzynarodowej zdolności konkurencyjnej gospodarki są wskaźniki konkurencyjności oraz tworzone na ich podstawie przez renomowane instytucje badawcze rankingi konkurencyjności międzynarodowej. Rankingi te określane są jako zbiory informacji, które dotyczą określonych aspektów sytuacji społeczno-gospodarczych analizowanych krajów. Ponadto są one agregowane przy wykorzystaniu subiektywnych metod w celu uzyskania indeksów zbiorczych. Na ich podstawie sporządzane są ostatecznie odpowiednie rankingi znane jako rankingi konkurencyjności międzynarodowej (Misala 2006). Wśród najważniejszych światowych ośrodków naukowych, które zajmują się badaniem konkurencyjności międzynarodowej gospodarek wymienia się Międzynarodowy Instytut Zarządzania Rozwojem (IMD)². Tabela 4 przedstawia globalny ranking konkurencyjności IMD dla Polski i Włoch.

Tabela 4. Globalny ranking konkurencyjności IMD Polski i Włoch w latach 2000-2015

Lata	Polska	Włochy
2000	38	32
2005	57	37
2010	32	40
2011	34	42
2012	34	40
2013	33	44
2014	36	46
2015	36	47

Źródło: <https://www.worldcompetitiveness.com/OnLine/App/Index.htm> [20.12.2016].

Polska w rankingu konkurencyjności IMD w roku 2000 zajmowała 38 miejsce, zaś pięć lat później 57 miejsce, które było jednym z ostatnich miejsc w rankingu spośród analizowanych dwóch krajów. W 2010 roku Polska zajmowała 32 pozycję, z kolei w roku 2015 już 36 miejsce. W przypadku Włoch należy zauważyć, że w roku 2000 zajmowały 32 pozycję w rankingu konkurencyjności IMD, natomiast od roku 2005 ich pozycja w rankingu pogarsza się. W roku 2015 zajmowały 47 pozycję na tle 60 państw. Obok rankingu IMD ważnym wskaźnikiem określającym zdolność konkurencyjną gospodarki danego kraju na arenie międzynarodowej jest wskaźnik gospodarki opartej na wiedzy KEI (ang. *Knowledge*

² IMD – uwzględnia cztery grupy czynników konkurencyjności: wyniki makroekonomiczne (rozwój gospodarczy, handel międzynarodowy, inwestycje zagraniczne, zatrudnienie, ceny), sprawność działania rządu (finanse publiczne, polityka fiskalna, instytucje, prawo gospodarcze, edukacja), sprawność działania przedsiębiorstw (wydajność, rynek pracy, finanse, zarządzanie, wpływ globalizacji), infrastrukturę (podstawowa, technologiczna, naukowa, zdrowia, środowisko naturalne, system wartości). Wskaźnik konkurencyjności publikowany przez IMD może przyjmować wartości od 0 do 100, przy czym im większa wartość wskaźnika, tym większy stopień konkurencyjności gospodarki danego kraju. Na podstawie tych wartości określana jest pozycja danego kraju w rankingu IMD.

Economic Index)³. Tabela 5 przedstawia pozycję Polski oraz Włoch w rankingu konkurencyjności według wskaźnika KEI.

Tabela 5. Wskaźnik gospodarki opartej na wiedzy (KEI) Polski oraz Włoch w latach 2000-2014

Lata	Polska	Włochy
2000	7,23	7,98
2005	6,86	7,48
2010	7,31	7,40
2011	7,20	6,85
2012	7,41	7,89
2013	7,63	8,54
2014	7,98	9,23

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.worldbank.org [20.12.2016].

Na podstawie powyższych danych należy stwierdzić, że Polska oraz Włochy według wskaźnika KEI są na zbliżonym poziomie rozwoju technologicznego i na podobnym poziomie wykorzystują efektywnie wiedzę techniczną do rozwoju gospodarczego. W przypadku Polski wartość tego wskaźnika w latach 2000-2014 wynosiła od 7,23 do 7,98. Z kolei we Włoszech wynosił on w analizowanych latach od 6,85 do 9,23. Obok wskaźnika IMD oraz KEI kolejnym wskaźnikiem określającym konkurencyjność danego kraju na arenie międzynarodowej jest wskaźnik konkurencyjności rozwojowej GCI (ang. *Growth Competitiveness Index*)⁴. Tabela 6 ilustruje wartość wskaźnika GCI dla Polski oraz Włoch w latach 2000-2014.

Tabela 6. Wskaźnik konkurencyjności rozwojowej GCI dla Polski oraz Włoch w latach 2000-2014

Lata	Polska		Włochy	
	Pozycja	Punkty	Pozycja	Punkty
2000-2001	41	3,98	26	4,11
2005-2006	51	4,00	47	4,21
2010-2011	39	4,51	48	4,37
2011-2012	41	4,46	43	4,43
2012-2013	42	4,46	49	4,41
2013-2014	42	4,46	49	4,41

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report> [20.12.2016].

W świetle powyższych danych należy zauważyć, że do 2010 roku Włochy w rankingu konkurencyjności GCI zajmowały wyższą pozycję niż Polska. Po 2010 roku sytuacja zmieniła się. Przykładowo,

³ KEI – wskaźniki gospodarki opartej na wiedzy (*Knowledge Economy Index*) określa, czy otoczenie jest w stanie wykorzystać efektywnie wiedzę techniczną do rozwoju gospodarczego.

⁴ GCI – ocena zdolność konkurencyjną gospodarek pod kątem potencjału technologicznego, jakości instytucji oraz prowadzonej polityki gospodarczej. Indeks GCI publikowany przez „World Economic Forum” może przybierać wartości z przedziału od 1 do 7. Im wyższa wartość wskaźnika GCI tym wyższa konkurencyjność międzynarodowa gospodarki oraz na odwrót.

w roku 2014 Włochy zajmowały 49. pozycję w rankingu GCI, z kolei Polska 42 na 139 krajów objętych badaniem. Świadczy to o zwiększeniu w Polsce potencjału technologicznego, jakości instytucji oraz prowadzonej polityki gospodarczej. Wskaźnik swobody ekonomicznej IEF (ang. *Index of Economic Freedom*)⁵ zawiera informacje dotyczące oceny ograniczeń, restrykcyjnych przepisów, a także zakresu stosowania przez władze państwa przymusu w sferze gospodarki. Dla Polski i Włoch w okresie 2000-2015 wartość wskaźnika przedstawia tabela 7.

Tabela 7. Indeks swobody ekonomicznej w Polsce i Włoszech w latach 2010-2015

Lata	Wskaźnik ogólny	Prawa własności	Wolność od korupcji	Obciążenia fiskalne	Intenwencje rządowe	Swoboda działalności	Prawa pracownicze	Polityka monetarna	Swoboda handlu	Inwestycje zagraniczne	Bankowość i finanse
Polska											
2010	63,2	55,0	46,0	74,9	46,8	62,2	61,5	78,1	87,5	60,0	60,0
2011	64,1	60,0	50,0	74,0	43,8	61,4	61,2	78,1	87,6	65,0	60,0
2012	64,2	60,0	53,0	74,4	40,3	61,4	61,3	79,1	87,1	65,0	60,0
2013	66,0	60,0	55,0	76,0	43,0	64,0	62,9	77,7	86,8	65,0	70,0
2014	67,0	60,0	54,8	76,1	43,2	70,1	60,4	77,8	87,8	70,0	70,0
2015	68,0	60,0	55,0	76,0	43,4	75,2	61,3	77,9	88,5	70,0	70,0
Włochy											
2010	62,7	55,0	48,0	55,2	31,2	77,9	58,2	79,0	87,5	75,0	60,0
2011	60,3	50,0	43,0	55,4	28,6	77,3	44,4	82,1	87,6	75,0	60,0
2012	58,8	50,0	39,0	55,0	19,4	77,4	43,0	82,0	87,1	75,0	60,0
2013	60,6	50,0	39,0	55,5	25,3	76,9	52,0	80,2	86,8	80,0	60,0
2014	60,9	50,0	38,5	55,5	25,6	75,5	52,5	78,9	87,9	85,0	60,0
2015	61,2	50,0	39,0	55,5	25,9	77,2	52,5	79,4	87,1	85,0	60,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://www.heritage.org/index/explore?view=by-region-country-year> [20.12.2016].

Poziomy wskaźników swobody ekonomicznej w całym analizowanym okresie były wyższe w Polsce niż we Włoszech. Polska wykazywała większy liberalizm w kategorii swobody handlu, polityki monetarnej oraz obciążeń fiskalnych.

W przypadku Włoch były to: swoboda handlu, polityka monetarna oraz inwestycje zagraniczne. Dodatkowo, wartości wskaźników swobody ekonomicznej Polski oraz Włoch stopniowo wzrastały, co świadczyło o wzroście zliberalizowania gospodarek obu krajów, a tym samym o stopniowej poprawie ich konkurencyjności na arenie międzynarodowej.

⁵ Wskaźnik swobody ekonomicznej (*Index of Economic Freedom*) konstruowany jest przez Fundację Heritage. Optymalna wartość wskaźnika IEF wynosi 100. Im wyższa jego wartość w skali 0-100 tym wyższy jest poziom tzw. swobody ekonomicznej. Kraje o wskaźniku IEF z przedziału 80-100 zalicza się do gospodarek liberalnych (ang. *free*), 70-79,9 do gospodarek raczej liberalnych (ang. *mostly free*), 60-69,9 do gospodarek umiarkowanie liberalnych (ang. *moderately free*), 50-59,9 do gospodarek raczej nieliberalnych (ang. *mostly unfree*) i 0-49,9 do gospodarek nieliberalnych (ang. *repressed*).

Miejsce Polski i Włoch w handlu światowym

Zmiany konkurencyjności gospodarek Polski i Włoch znalazły odzwierciedlenie w kształtowaniu się ich pozycji w handlu światowym. W latach 2000-2014 obserwowano dynamiczny rozwój handlu zagranicznego Polski. Z kolei Włochy charakteryzowały się w tym okresie stabilnym rozwojem handlu zagranicznego. Mimo pozytywnych zmian zachodzących w gospodarce Polski i dynamicznego rozwoju wymiany handlowej, można zauważyć wyraźną dysproporcję w zakresie pozycji obu krajów w wymianie światowej (zob. tabela 8).

Tabela 8. Handel zagraniczny Polski i Włoch w latach 2000-2014 (w mld USD oraz %)

Lata	2000	2005	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Polska								
Eksport	32,0	89,0	168,0	156,0	187,0	183,0	202,0	203,0
Import	49,0	101,0	204,0	174,0	208,0	196,0	204,0	206,0
Saldo bilansu handlowego	-17,0	-12,0	-36,0	-18,0	-21,0	-13,0	-12,0	-13,0
Udział eksportu w handlu światowym	1,0	1,0	1,1	1,1	1,1	1,0	1,1	1,1
Udział importu w handlu światowym	1,2	1,3	1,3	1,2	1,2	1,1	1,1	1,1
Włochy								
Eksport	450,0	500,0	540,0	448,0	523,0	500,0	518,0	520,0
Import	510,0	560,0	556,0	484,0	557,0	586,0	477,0	487,9
Saldo bilansu handlowego	-50,0	-60,0	-16,0	-36,0	-34,0	-86,0	41,0	42,0
Udział eksportu w handlu światowym	2,9	3,3	3,4	3,0	2,9	2,8	2,8	2,8
Udział importu w handlu światowym	3,0	3,0	3,5	3,2	3,1	3,2	2,6	2,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://www.mg.gov.pl/Analizy+i+prognozy/Analizy+z+obszaru+handlu+zagranicznego> [20.12.2016].

Na podstawie danych z tabeli 8 należy zauważyć, że w Polsce eksport od roku 2000 wzrastał z poziomu 32 mld USD do 203 mld USD w 2014 roku. W przypadku importu wahał się on od 49 mld USD do 208 mld USD. Saldo bilansu handlowego Polski w analizowanych latach było ujemne. W roku 2009 deficyt handlu zagranicznego Polski wyniósł 36 mld USD, z kolei w roku 2013 zmniejszył się do 2 mld USD. Udział handlu zagranicznego Polski w handlu światowym w analizowanych latach wyniósł nieco ponad 1%. W przypadku Włoch eksport oraz import w stosunku do Polski

był prawie czterokrotnie wyższy. Eksport Włoch w roku 2009 wynosił 540 mld USD, z kolei w roku 2013 spadł do 518 mld USD. Natomiast import Włoch w roku 2009 wynosił 556 mld USD, a w roku 2013 spadł do 477 mld USD. Udział handlu zagranicznego Włoch w handlu światowym w porównaniu do Polski był trzykrotnie wyższy i wynosił około ponad 3%.

Podsumowanie

Należy zauważyć, że w Polsce z roku na rok wzrasta zarówno eksport, jak i import, co jest oczywiście zjawiskiem pozytywnym. Niestety udział eksportu w handlu światowym kształtuje się na relatywnie niskim poziomie. Taka sama sytuacja wyłania się w przypadku udziału importu w handlu światowym. Jeśli chodzi o Włochy, to w porównaniu do Polski zarówno import, jak i eksport są kilkakrotnie wyższe. Udział eksportu w handlu światowym jest także prawie trzykrotnie wyższy niż w Polsce. Podobnie wygląda sytuacja udziału importu w handlu światowym. Pozycja Włoch w handlu światowym w porównaniu do Polski jest niewątpliwie wyższa. Polska powinna dążyć do wzmocnienia swojej pozycji w handlu światowym.

Źródłem finansowania badań i artykuły były środki własne autorek.

Bibliografia

- http://europa.eua/pol/pdf/flipbook/pl/customs_pl.pdf [21.11.2016].
- <http://www.heritage.org/index/explore?view=by-region-country-year> [20.12.2016].
- <http://isip.sejm.gov.pl/KeywordServlet?viewName=thasW&passName=W%C5%82ochy> [20.11.2016].
- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2012.htm> [12.12.2016].
- <http://www.kierunekwlochy.pl/wlochy-trzecia-gospodarka-europy> [25.11.2016].
- <http://www.mg.gov.pl/Analizy+i+prognozy/Analizy+z+obszaru+handlu+zagranicznego> [20.12.2016].
- <https://www.worldcompetitiveness.com/OnLine/App/Index.htm> [20.12.2016].
- Misala J., (2006) *Podstawowe problemy pomiaru międzynarodowej konkurencyjności gospodarki krajów* [w:] Weresa M.A., Polska. Raport konkurencyjności 2006. Rola innowacji w kształtowaniu przewag konkurencyjnych, Warszawa: Wydawnictwo SGH.
- Miształ P., Młynarzewska-Borowiec I., Siek E., (2011) *Rozwój handlu Polski z Chinami w okresie 1992-2008* [w:] Misala J., (red.), Polska w handlu międzynarodowym, Warszawa: Szkoła Główna Handlowa w Warszawie.
- www.parp.gov.pl [23.11.2016].
- www.worldbank.org [20.12.2016].
- Umowy między Rządem PRL a Rządem Republiki Włoskiej w sprawie unikania podwójnego opodatkowania w zakresie podatków od dochodu i zapobiegania uchylaniu się od opodatkowania z 1985 roku (Dz.U. z 1989 roku nr 62, poz. 364).
- Umowy między Rządem PRL a Rządem RW w sprawie popierania i ochrony inwestycji z 1989 roku.

